

Stichting VIA ZUID

Geadviseerd subsidiebedrag: € 400.000

Gevraagd subsidiebedrag: € 400.000

Over de instelling

Stichting VIA ZUID (hierna: VIA ZUID), ontwikkelinstellingen, Maastricht

VIA ZUID is een nomadische netwerkorganisatie en productiehuis. De instelling werd in 2013 opgericht als platform voor talentontwikkeling en opteerde vier jaar geleden samen met Intro in situ, productiehuis voor hedendaagse muziek en klankkunst, als ontwikkelinstelling voor een plek in de Basisinfrastructuur (BIS). Die voorgenomen fusie is niet doorgegaan, al is er nog steeds een 'warme samenwerking' tussen de beide organisaties. VIA ZUID richt zich op professionele podiumkunstenaars in uiteenlopende disciplines: theater, dans en muziek. De instelling wil aanstormende makers helpen een duurzame werkpraktijk op te zetten door hun begeleiding te bieden op artistiek, zakelijk, productioneel en publicitair vlak. VIA ZUID is geworteld in Limburg en zet zich in voor 'de vernieuwing, relevantie en rijkdom van het Limburgse veld'.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.47 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur (hierna: raad) adviseert Stichting VIA ZUID een subsidiebedrag toe te kennen van € 400.000.

De raad adviseert bij de subsidieverlening het volgende aandachtspunt op te nemen:

- In de toelichting op de begroting geeft de instelling aan dat zij het subsidiebedrag heeft gecorrigeerd voor loon- en prijsbijstelling. De instelling mag er echter niet van uitgaan dat de rijkssubsidie zal toenemen in de periode 2025 - 2028: in het geval de prijsbijstelling in werkelijkheid lager uitvalt dan door de instelling berekend, zal dit een gat in de begroting veroorzaken. Daarom dient het activiteitenplan voor 1 januari 2025 te worden aangepast.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

VIA ZUID heeft vier jaar geleden ook een aanvraag ingediend voor een plek als ontwikkelinstelling in de BIS, samen met Intro in situ. De raad oordeelde negatief over die aanvraag. De belangrijkste reden hiervoor was het forse aantal makertrajecten ten opzichte van de kleine schaal van de organisatie. De raad was van mening dat de (voorgenomen) fusie-instelling te veel focuste op een grote output en drong erop aan dat zij meer zou inzetten op een stapsgewijze groei.

In de plannen voor de komende subsidieperiode bouwt VIA ZUID het aantal deelnemende talenten tragsgewijs af van achttien naar twaalf. Jaarlijks is er plek voor drie nieuwe makers, die in een traject van vier jaar een lang ontwikkelpad kunnen afleggen. Een of twee makers krijgen jaarlijks de kans een voorstelling of project volledig tot ontplooiing te brengen onder de vleugels van VIA ZUID. De raad is te spreken over deze koerswijziging, die blijk geeft van een gezonde, zelfkritische houding. Zo zal meer tijd en ruimte ontstaan voor de begeleiding van de makers.

Bij de selectie van makers streeft de instelling naar kwaliteit, verscheidenheid en een sterke binding met de regio. De mogelijkheid om met filmpjes of andere media te reageren op de open call werkt drempelverlagend. De instelling beschrijft dat naast de artistiek leider ook een commissie meekijkt bij de selectie van makers, maar onduidelijk is hoe die commissie is samengesteld.

De verschillende etappes van de ontwikkelroute staan gedetailleerd beschreven in de aanvraag. De raad is positief over dit gedegen traject, met een startgesprek, tussentijdse voortgangsgesprekken, de halfjaarlijkse 'Makersdagen' ter inspiratie en uitwisseling en het Winternights-festival, waar onaffe producties al kunnen worden getest op publiek. Een waardevol aspect vormt de eindevaluatie en het uitstroominterview. Hiermee neemt de instelling verantwoordelijkheid voor het vervolg van de loopbaan van de talenten, en geeft hun de kans te reflecteren op verbeterpunten binnen de organisatie.

Het activiteitenprogramma valt uiteen in de VIA ZUID-producties, labs, publieksconcepten en 'coproductie en presentatie'. De twee jaarlijkse VIA ZUID-producties zijn volwaardige theatervoorstellingen, waarbij de artistieke signatuur en ideeën van de maker leidend zijn. De labs zijn plekken voor kleinschaliger experiment, met kruisbestuiving uit andere disciplines zoals beeldende kunst en mode. Onder de paraplu van de zogenoemde 'publieksconcepten' vallen vernieuwende presentatievormen waarbij uitwisseling met publiek centraal staat, zoals de presentatie van

‘werk-in-uitvoering’ waarover na afloop met het publiek wordt nagepraat. De coproducties zijn meestal ad-hocsamenwerkingen met partners. In al deze activiteiten krijgen de talenten een actieve rol en is talentontwikkeling het doel.

De kwaliteit van de output van deze activiteiten is vrijwel steeds hoog. Dit is mede te danken aan het goede netwerk van VIA ZUID, waardoor makers gekoppeld worden aan producerende instellingen in heel Limburg, de rest van Nederland en de aangrenzende Euregio (Aken-Luik-Hasselt). Deze partnerorganisaties zijn zonder uitzondering van solide artistieke kwaliteit. Zo wordt er met Feikes Huis samengewerkt in zijn Technology Lab, waarin makers kunnen experimenteren met nieuwe technologieën.

De raad is tevens enthousiast over het interdisciplinaire karakter van veel VIA ZUID-producties. Zo combineerde performer Princess Isatu Hassan Bangura op overtuigende wijze muziek, dans en storytelling in haar autobiografische voorstelling ‘Great Apes of the Westcoast’. De makers binnen het productiehuis worden actief gestimuleerd om de grenzen van de genres op te zoeken en nieuwe vormen te exploreren. Durf, duurzaamheid en diversiteit zijn sleutelwoorden bij deze instelling. Concluderend is de raad ervan overtuigd dat VIA ZUID een sleutelrol vervult in de regionale keten van talentontwikkeling.

Maatschappelijke betekenis

Vast onderdeel van de makerspraktijk van de talenten bij VIA ZUID is om voeling te houden met maatschappelijke vraagstukken. De instelling doet dat zonder een vooraf bepaald credo aan de makers op te dringen, maar door hen te trainen in het stellen van de juiste vragen en het zoeken naar mogelijke antwoorden. Zo worden makers bewust gemaakt van hun positie en rol, zowel in het kunstenveld als in de maatschappij.

In de voorgaande subsidieperiode initieerde VIA ZUID zogeheten sociaal-artistieke labs, waarin een verbinding tot stand werd gebracht tussen kunstenaar en samenleving. Binnen de context van het lab doken makers onder in de wijk en werden ze deel van de lokale gemeenschap. In cocreatie met wijkbewoners kregen vervolgens urgente verhalen vorm in waardevolle artistieke projecten. Dit programma wordt in de komende periode voortgezet.

De instelling heeft een rijk scala aan partners die tijdens het ontwikkelproces aansluiten bij de makers. Deels zijn dat kunstinstituten en festivals (zoals schrit_tmacher, Cultura Nova, het Over het IJ Festival, SALLY en Festival Cement), deels gaat het ook om partners uit het sociaalmaatschappelijke domein op het gebied van zorg en wonen. De raad vindt het interessant dat de instelling ook buiten de geijkte kaders denkt:

optredens van makers kunnen plaatsvinden op een boerenerf, in de lift van een ziekenhuis of in een school, waar het makersduo Mees & Anoeek een ‘receptie van het gevoel’ installeerde om aandacht te vragen voor het emotionele welzijn van de leerlingen. Wel miste de raad in de plannen voor de subsidieperiode 2025 - 2028 aandacht voor educatieve activiteiten.

Het terugschroeven van het aantal deelnemende makers in de ontwikkeltrajecten van achttien naar twaalf werd mede ingegeven door fair practice-overwegingen. Onder het motto ‘van kwantiteit naar kwaliteit’ zal de komende periode meer ruimte ontstaan voor een eerlijke beloning van de makers. Ook wordt vaste medewerkers de mogelijkheid geboden bij de instelling in dienst te treden. Hierop wordt in de aanvraag verder niet gedetailleerd ingegaan. Over het algemeen gaat VIA ZUID uitgebreid in op de toepassing van de kernwaarden van de Fair Practice Code, zoals solidariteit, duurzaamheid en vertrouwen. Het meest in het oog springende voornemen betreft de oprichting van een medezeggenschapsraad voor makers.

De instelling staat uitgebreid stil bij sociale veiligheid. Een externe vertrouwenspersoon, een gedragscode en feedbackgesprekken moeten deze borgen. Het is prijzenswaardig dat VIA ZUID zich bewust is van de kwetsbare positie waarin jonge makers zich bevinden als zij aan een selectieprocedure en een coachingstraject worden onderworpen.

De toepassing van de Code Diversiteit & Inclusie wordt minimaal beschreven in de aanvraag. Niettemin blijkt uit de plannen dat diversiteit hoog in het vaandel staat als het gaat om programma en makers. Een externe, meerstemmige commissie is aangesteld om hierbij behulpzaam te zijn. Bij het samenstellen van de groep nieuwe makers wordt onder meer gelet op gender, etniciteit en opleiding. De brede waaier aan talenten die in voorgaande jaren zijn uitgestroomd, bewijzen dat dit geen loze woorden zijn. Ook bij de keuze van partners let VIA ZUID op de wijze waarop de desbetreffende instelling omgaat met de codes. Alleen de samenstelling van de eigen directie en raad van toezicht zijn nog onvoldoende divers. In de plannen trof de raad geen voornemens aan ter verbetering van deze situatie. De raad acht het wenselijk dat VIA ZUID hierop actie onderneemt.

Toegankelijkheid

VIA ZUID ontwikkelt al langer vernieuwende concepten om een ander publiek te bereiken. Een interessante vorm vindt de raad bijvoorbeeld de ‘sneak peeks’, avonden waarop avontuurlijk ingestelde theaterbezoekers een voorstelling bezoeken zonder dat ze weten wat hun te wachten staat. Het is een manier gebleken om nieuwe publieksgroepen aan te boren, die uit zichzelf misschien niet gekozen hadden voor een bepaalde maker uit de VIA ZUID-gelederen, maar middels de ‘sneak peek’ onverwachte ontdekkingen

doen. In een nagesprek wordt het publiek bovendien meegenomen in het maakproces, waardoor kijkers zich nog hechter aan een kunstenaar verbinden.

De producties van VIA ZUID zijn goed verspreid over het land te zien. De intensieve samenwerking binnen de Euregio zorgt ook voor een internationaal bereik, met vaste speelplekken in onder andere Aken en Hasselt. De nomadische manier van werken van de instelling draagt bij aan een duurzame inbedding van makers in de regio. De raad ziet VIA ZUID als een belangrijke schakel in de keten van Zuid-Nederlandse culturele instellingen.

VIA ZUID is gaan beseffen dat het voor de zichtbaarheid van de makers van belang is dat ze zichzelf duidelijker profileert. Voor de komende periode wil de instelling daarom gaan werken aan het ontwikkelen van het 'eigen smoel'. Een nieuwe huisstijl en website moeten hieraan bijdragen.

Uit de aanvraag kon de raad weinig welomschreven plannen destilleren voor de diversifiëring van het publiek van VIA ZUID. De instelling noemt enkele geslaagde losse voorbeelden, zoals het inrichten van een prikkelarme ruimte en het aanleggen van een rolstoeltoegankelijke route bij het Winternightsfestival, en het ontwikkelen van een tool om dans toegankelijk te maken voor mensen met een visuele beperking. Een overkoepelende visie op het bereiken van met name cultureel diverse publieksgroepen ontbreekt echter. De raad vindt het geen realistisch uitgangspunt dat een divers aanbod van makers vanzelf zal leiden tot een divers publiek. Een instelling die gevestigd is midden in een verstedelijkt gebied met een zeer diverse bevolkingssamenstelling zou zich actiever moeten inzetten om dat publiek in de volle breedte te bereiken.

Bedrijfsmatige gezondheid

Op basis van de kengetallen (liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen) in de jaarrekening 2022 constateert de raad dat VIA ZUID financieel redelijk gezond is. Het risico dat de instelling niet aan haar betalingsverplichtingen kan voldoen is gering.

In de toelichting op de begroting geeft de instelling aan dat zij het subsidiebedrag heeft gecorrigeerd voor loon- en prijsbijstelling. De instelling mag er echter niet van uitgaan dat de rijkssubsidie zal toenemen in de subsidieperiode 2025 - 2028; in het geval de prijsbijstelling in werkelijkheid lager uitvalt dan door de instelling berekend, zal dit een gat in de begroting veroorzaken.

VIA ZUID heeft een raad van toezicht. De aanvraag geeft helder inzicht in de samenstelling hiervan. De instelling licht goed toe hoe zij de principes van de Governance Code Cultuur toepast.

Geografische spreiding

VIA ZUID is gevestigd in Maastricht.

Binnen de categorie Ontwikkelinstanties zijn er meer aanvragers dan beschikbare plekken. Een goede geografische spreiding kan worden gerealiseerd op basis van afweging van de vestigingsplaatsen van de aanvragers.